

”

תרצה יהודה – מפקחת הוראת עברית
הרב יעקב אלבירט – מפקח כולל

צ"ו שנת ה'תש"פ עלון 47

וַיִּקְרָאוּ בַסֵּפֶר וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא” (נחמיה ח' ח')

הגייה נכונה ולמפרשיה

הגייה נכונה

קָרַשׁ קָדְשִׁים – יש לקרוא קמץ גדול בתנועת A. המתג ליד הקמץ מסמן את התנועה.

טעמי המקרא בשירות התחביר

וְהָרִים אֶת־הַדָּשָׁן – טעם מפסיק,

אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֵלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ – פסוקית הנמצאת בין שני טעמים מפסיקים. תפקיד הפסוקית: לוואי. מתארת את הדשן.

וַשְׂמוּ אֶעֱלֵה הַמִּזְבֵּחַ. – סוף הפסוק.

מאזכרים

מילות יחס

וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּקְרָא בּוֹ לֹא תִכְפֹּה וּבֵעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן יַעֲצִים בַּבִּקְרָא
בַּבִּקְרָא וְעָרַף עָלֶיהָ הָעֵלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ וְזָלְבֵי הַשְּׁלָבִים (ו, ה)

וְהָרִים בַּמִּנְוָה

מושא ומושא חבור

וְאֵת תּוֹרַת הַמִּצְוֹת הַקְּרִיב אֹתָהּ (ו, ז) וְאֶכְלָנָהּ

צירוף שייכות כמאזכר

בְּקִמְצוֹ מִסֻּכַּת הַמִּצְוֹת וּבִשְׂמִנָּהּ (ו, ח)

בניין נפעל

פעלים בבניין נפעל בעתיד מנוקדים על פי הסימן חדי"ק – חיריק, דגש, קמץ.

דוגמאות:

תִּשְׁזָזְזוּ, יִשְׁבְּרוּ, וְתִקְהָלוּ

בפעלים בהם פה"פ היא אות גרונית, לא בא דגש בפה"פ ובמקומו יש תשלום על ידי הארכת תנועה.

דוגמאות:

תִּאָפְּהוּ, תִּעֲשֶׂהוּ, תִּאָכְלוּ, יִרְצֶהוּ, יִזְעַבְהוּ

צורות סביל נוספות

תִּבְשַׁלְּבוּ, בִּשְׁלָה וּמִרְקָה וְשִׁטְף בְּמַיִם – בנין פֻּעַל

ובִּמְרֹק וְשִׁטְף (ו, כא)

אבן עזרא: מהבנין שלא נקרא שם פועלו. ובא מִרְק בחולם בעבור הרי"ש שלא ידגש כי אם במקומות מועטים, כמשקל: לא זרק (במדבר י"ט:י"ג), והוא מגזרת: מרקו הרמחים (ירמיהו מו, ד), כי המ"ם שורש.

כלומר, במילה ובִּמְרֹק חל תשלום דגש – חולם במקום קובוץ – תשלום לדגש התבניתי שהיה צריך לבוא באות רי"ש.

תִּקְטָר, יוֹבָא, מְרַבֶּכֶת – בנין הופעל

פעלים ושמות מאותו שורש

שורש מש"ח: הַמְשִׁיחַ; וּמְשִׁיחַ; וּמְשִׁיחוֹ

שורש נת"ח: נָתַח; לְנַתְחוֹ

שורש קר"ב: לְהַקְרִיב; אֶת־הַקְּרִבָּיִם; הַמְקַרְיב; יְקַרֵּב

שורש יק"ד: מוֹקְדָה; תּוֹקֵד

שורש קד"ש: יְקַדֵּשׁ; קָדוּשׁ; קָדַשׁ קְדָשִׁים; לְקַדְּשׁוֹ; וּיְקַדְּשֵׁהוּ

שורש זב"ח: הַמְזַבְּחַן; זָבַח

שורש נו"פ: וַיִּנָּף אֶתֶם תִּנְוָפָה

שורש כה"נ: לְכַהֵן; לְכַהֵן

שורש שמ"ר: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּמִמְרָת

שורש חט"א: הִזְזִיטָאת; הַמְזוּטָא

שורש יק"ד – וְהָאֵשׁ עַל־הַמְזַבְּחַן תּוֹקֵד־בּוֹ; מוֹקְדָה

היום המילה מוקד נרדפת – פחות או יותר – למילה 'מרכז'. לדוגמה: "במוקד הוויכוח (=במרכז הוויכוח) עמד החוק החדש". אולם משמעות זו רחוקה למדי מן המשמעות המקורית של המילה.

שורשה של המילה – יק"ד – מעיד על כך: הפועל יקד משמעו בָּעַר, כגון "אֵשׁ יִקְרֶת כָּל הַיּוֹם" (ישעיהו סה, ה).

וכך גם המילה מוקד עצמה: "כִּי כָּלֹּ בְּעֵשֶׂן יָמֵי וְעֲצָמוֹתַי כְּמוֹקֵד זָזְרוּ" (תהלים קב, ד). מוקד הוא האש הבוערת, היוקדת, או מקום הבערה.

וכן כתב רד"ק: כמוקד – המקום שדולקין בו האש תמיד יקרא מוקד.

מן המילה מוקד נגזר שורש חדש מק"ד, וממנו הפעלים מיקד והתמקד. זהו שורש תנייני שנגזר משם העצם "מוקד".

מילה בפרשה

וְלִבֶּשׁ הַכֹּהֵן מִדָּו בַּד (ו, ג)

רש"י: מדו דל – היא הכתונת. ומה תלמוד לומר מדו? סתהא כמדתו.

תרגום אונקלוס: וְלִבֶּשׁ כֹּהֵן לְבוּשֵׁי דְבוּזָן.

רשב"ם: מדו – כמו: בנו [צפור] (במדבר כג, יח), בנו [בעור] (במדבר כד-ג, טו). ומדיו קרועים (שמואל א ד, יב), לשון בגדים.

אבן עזרא: מדו – חלוק. וחכמינו אמרו שהוא: חלוק כנגד מדתו.

רמב"ן: ולבש הכהן מדו בד – היא הכתונת, ומה תלמוד לומר: מדו – שתהא כמידתו

מילה זו מרמזת למילה "מדים".

עַל־מִזְבֵּחַת בְּעֵמֶן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תִּבְיָאָה

תַּפְיֵזִי מִנְזוֹת פְּתִים תִּקְרִיב קִיזִיזִיזוֹ לִיהוָה (ו, יד)

מִרְצֵכֶת

רש"י: מורצכת תצילנה – חלוטה צרותחין כל לרכה.

רשב"ם: לפי עניינו: רכה בשמן. ולפי שהוא מאפה תנור, צריך להרביכה בשמן.

אבן עזרא: אין לו אח. ויש מי שאומרים: רכה. ויש אומרים: במהרה.

תפילי

רש"י: אפוייה אפויית הרצה, אחר חליטתה אופה צתנוך, וחוזר ומטגנה צמחצת

רשב"ם: לשון אפיייה. אל"ף חסירה, והרבה יש: לא יהל [שם] ערבי (ישעיהו יג, כ) –

לא יאהל, וימש חושך (שמות י, כא) – כמו: ויאמש.

מְנֻזֹת פְּתִים

רש"י: מלמד שטעונה פתיתה.

המילה מהשורש פת"ת. הדגש בת"ו עקב התלכדות שתי אותיות השורש.

וְאֲשֶׁר יִזְהַ מִדְּבָרָהּ (ו, כ)

אבן עזרא: אמר ר' משה הכהן, שהוא כמו: יטה, (איוב טו, כט) מהבנין הקל, ובפתיחות היו"ד מהכבד, והאות המובלע נו"ן. וכך: ויז (מלכים ב ט, לג) בחירק עם ויז בפתח, רק במלת ויט הוא בצרי בבנין הקל, גם מצאנו: ויז נצחם (ישעיהו סג, ג). ויפה דקדק.

הסבר: פועל זה בא בדרך כלל עם פתח באותיות אית"ן, על דרך הנטייה בבניין הפעיל, ואילו כאן האות יו"ד מנוקדת בחיריק על דרך הנטייה בבניין קל.

ניבים ופתגמים

"אֵשׁ תְּמִיד תִּתְקַדַּח עַל הַמִּזְבֵּיחַ לֹא תִכָּבֵּה" (ו, ו)

אש תמיד – אש הבערת באופן קבוע במקום מסויים כחלק מטקס או הבעת כבוד.

"לֹא תִאָּפֵה זֶמֶן זֶמֶן זֶמֶן וְלֹא תִתְּנֵי אֶתְּךָ בְּמַאֲשֵׁי"

קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא כְּזוֹטָאֵת וְכֹאֲשֶׁם" (ו, ו)

קודש קודשים – המקום המקודש ביותר בבית המקדש לשם הכהן הגדול בלבד היה נכנס רק ביום הכיפורים.

בהשאלה: הדבר המקודש ביותר או החשוב ביותר.

"וְהִכִּיֶּהֱן הַמִּשְׁעִיזִים תִּזְוָתָיו מִבְּנֵי יַעֲשֶׂה אֶתְּךָ זֶקֶד עוֹלָם לִיהוָה כְּלִיל הַתְּקִטָּר"

חוק עולם – במליצה: חוקה או חוקים לדורות, מצוות שנתנו לדורי דורות, כללי יסוד.

"וַיֵּשֶׁם עָלָיו אֶת־הַזֹּשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַזֹּשֶׁן אֶת־הָאֲוִרִים וְאֶת־הַתְּבִימִים" (ח, ח)

אורים ותומים – חלק מבגדי הכהן הגדול בבית המקדש ששימש לגילוי דבר הי.

בהשאלה: סמכות מוחלטת, הפוסק הבלעדי.

עריכת לשון: כוכבה גרסון